

Prof. dr hab. Urszula Żydek-Bednarczuk
Instytut Nauk o Kulturze i Studiów Interdyscyplinarnych
Uniwersytet Śląski

Recenzja rozprawy doktorskiej Kamili Gądek-Kownackiej pt. *Analiza lingwistyczna wypowiedzi na forach internetowych* napisanej pod naukową opieką prof. dr hab. Elżbiety Sękowskiej

Rozprawa doktorska mgr Kamili Gądek-Kownackiej pt. *Analiza lingwistyczna wypowiedzi na forach internetowych* jest pracą z zakresu językoznawstwa współczesnego. Ma również charakter interdyscyplinarny, gdyż łączy wiele dziedzin nauki, takich jak komunikacja za pomocą komputera, nowe media, współczesne językoznawstwo, pragmatyka. Tak obszerny zakres wiedzy wymaga ogromnej dyscypliny w definiowaniu pojęć i posługiwaniu się odpowiednimi terminami, tym bardziej, że wiele definicji jest niekompatybilnych, a czasem wręcz sprzecznych. Doktorantka już na początku pracy bardzo jasno określiła problematykę, definiuje terminy i stara się konsekwentnie podążać za wyznaczonym w celach pracy tokiem myślowym. Ma pełną świadomość wielości zagadnień związanych z CMC, rozmytych granic semantycznych i nieostrych definicji, ale sprawnie wybiera te, które czynią wywód naukowy logiczny, sensowny i bardzo rzetelny. Stosując strategie asekuracyjne, na początku rozprawy objaśnia czytelnikowi, jakie tematy pomija w rozprawie. Zastosowane strategie asekuracyjne to broń obosieczna. Z jednej strony, taki zabieg pozwala jasno określić problematykę pracy i wykluczyć te obszary, którymi doktorantka się nie zajmuje. Z drugiej strony – nadmiar tego typu strategii powoduje, iż pewne, ważne obszary dotyczące zakresu pracy są jednak pomijane.

Istotą i celem pracy jest opis lingwistyczny wypowiedzi na forum internetowym. Autorka zakorzenia swoją pracę w literaturze polskiej, ale też niemieckiej i angielskiej. Literaturę czyta krytycznie, wykorzystuje te partie materiału, które są przydatne w pracy,

dyskutuje z autorami i poszukuje odpowiedzi na nurtujące pytania związane z wynikami analiz.

Praca doktorska liczy 254 strony. Zawiera wstęp, opis przedmiotu badań i stan badań nad komunikacją komputerową w Polsce i za granicą. W kolejnych częściach autorka zajmuje się korpusem wypowiedzi na forum internetowym, sporządzonym na użytek pracy. Zawarty w nim materiał jest podstawą analizy zjawisk z poziomu grafii, wybranych aktów mowy i struktury dialogu. Kolejna część to podsumowania uzyskanych rezultatów i możliwości dalszych badań wypowiedzi internetowych. Bibliografia i streszczenia w języku polskim i angielskim zamykają rozprawę.

Mgr Kamila Gądek-Kownacka jest badaczem poszukującym i bardzo rzetelnym. Stara się zachować obiektywność obserwatora zjawisk. Analizuje własny materiał i porównuje wyniki analiz z efektami uzyskanymi przez innych badaczy. Rewiduje dotychczasowe ustalenia na temat wypowiedzi internetowych, argumentując swoje spostrzeżenia wynikami uzyskanymi na reprezentatywnej próbie badawczej.

W dalszej części recenzji ustosunkuję się do tych tez rozprawy, które zachęcają, skłaniają lub wręcz prowokują do polemiki. Proponuję dialog, do którego zapraszam doktorantkę.

Przedmiotem analizy są materiały zebrane z *Forumowiska*, a wyniki analizy porównano z badaniami nad czatami i grupami dyskusyjnymi. Przewija się w wywodzie wątek gatunku internetowego. Zabrakło jednak definicji tego gatunku, Warto więc uzupełnić rozprawę o opis gatunku internetowego jakim jest forum / forum dyskusyjne. Możemy znaleźć definicję w *Słowniku terminologii medialnej* pod red. Walerego Pisarka czy w Wikipedii http://pl.wikipedia.org/wiki/Forum_dyskusyjne. Definicja wymaga ostrości znaczeniowej w kontekście czatu i listy dyskusyjnej.

Bardzo rzetelnie opracowano polskie i zagraniczne badania nad komunikacją CMC i wypowiedziami internetowymi. Wprowadzenie opisu, metody i wielkości korpusu badanego materiału są ważną wskazówką dla badaczy tego typu wypowiedzi. Uzupełniają również wiedzę z zakresu metodologii. Poszerzają obszar badań i urealniają wyniki analiz.

Wartościową stroną pracy jest Korpus Wypowiedzi na Forum Internetowym (KoWyFi). Oceniam zebrany materiał bardzo wysoko. W badaniach wypowiedzi internetowych nie zawsze mamy do czynienia z rzetelnym materiałem. W przypadku ocenianej rozprawy doktorskiej jest on przygotowany wzorowo, zgodnie z wymaganiami związanym ze statystyką. Korpus w pełni odzwierciedla strukturę tematyczną *Forumowiska*, pozwala badać relacje, częstość występowania danego zjawiska językowego (graficznego,

konwersacyjnego) oraz tematykę rozmów i strukturę komunikacyjną z aktami mowy włącznie. Zawiera najważniejsze cechy, to jest reprezentatywność, zrównoważenie i jednorodność. Ze znanych mi korpusów wypowiedzi internetowych, przedstawiony w rozprawie uznaję za najlepszy. Do przygotowania edycji i analizy korpusu autorka wykorzystwała kilka programów komputerowych, które umożliwiły przeprowadzenie analizy ilościowej. Do badania wybrano parametry z poziomu grafii, takie jak zwielokrotnienie znaków interpunkcyjnych, użycie emotikonów, powtórzenie znaków literowych. Zanalizowano również korelację pomiędzy wymienionymi parametrami. Kolejnymi zjawiskami analizowanymi z poziomu grafii były sposoby wykorzystania elementów językowych związanych z ekonomizacją zapisu, takie jak opuszczanie znaków diakrytycznych, interpunkcyjnych, wykorzystanie form skróconych. Kolejna grupa zjawisk odnosiła się do aktów mowy (powitania, prośby podziękowania), listy frekwencyjnej słów kluczowych oraz badania struktury dialogu na forum internetowym i analizy rytmu konwersacji. Obok analizy ilościowej doktorantka korzystała również z analizy jakościowej.

Oceniając część analityczną, najobszerniej zostały opisane zjawiska z poziomu grafii związane z imitacją suprasegmentalnych cech wypowiedzi oraz ekonomizacją zapisu. Wyniki analiz zestawiono z badaniami prac polskich i zagranicznych. Analizę rozpoczyna lista frekwencyjna KoWyFI, gdzie podano rangę jednostki tekstowej, liczbę jej wystąpień w korpusie oraz poziom kluczowości. Uzyskane wyniki porównano z wynikami uzyskanymi w badaniu korpusu przez Jerzego Kazojcia, który zebrał teksty z literatury pięknej, podręczników i opracowań naukowych. Można by się zastanawiać, czy ten korpus jest reprezentatywny dla badania porównawczego? W dalszej części wywodu zabrakło mi jednak wniosków o charakterze jakościowym. Autorka wykorzystwała to badanie tylko do ustalenia zakresu analizy poziomu grafii.

Poziom grafii jest najlepiej zbadany w rozprawie. Analizy są obszerne, a wnioski wynikają zarówno z badań statystycznych, jak i są jakościową interpretacją wyników analiz. Zgadzam się z uwagami dotyczącymi ekspresji wypowiedzi z jednoczesną tendencją do skrótowości (s.109). Brakuje mi jednak szerszej refleksji na temat funkcji, między innymi funkcji fatycznej i ludycznej, które są realizowane właśnie na poziomie grafii. Wiele zjawisk graficznych pełni rolę wizualizacji tekstu, stąd ma także dodatkową funkcję semantyczną, a także fatyczną i ludyczną. Dotyczy to również emotikonów i zwielokrotnienia znaków literowych. Ciekawa jestem uwag doktorantki na ten temat. Pani mgr K. Gądek Kownacka uważa, że „Ekspresja komputerowa wydaje się w tym kontekście /.../ zjawiskiem incydentalnym i idiolektalnym i nie może być uznawana za reprezentatywną

dla komunikacji za pośrednictwem forum internetowego” (s.145). Nie do końca mogę zgodzić się z takim wnioskiem. Jeżeli internauta pozbawiony jest możliwości pokazania emocji za pomowca postawy i ciała, pozostaje mu grafia i emotikony.

Podrozdział 6.2.2. Ekonomizacja zapisu opracowany jest bardzo rzetelnie. Najcenniejsze są uwagi o opuszczaniu znaków diakrytycznych, opuszczaniu znaków interpunkcyjnych i form skróconych. Systematyczna analiza jakościowa i ilościowa daje wiarygodne rezultaty. Jednocześnie uaktualnia wyniki badań zamieszczone w artykułach związanych z wypowiedziami internetowymi, często opartymi na domniemaniach, a nie na rzetelnym badaniu. Nasuwa się jeszcze jeden wniosek ogólny. Dzisiaj nie można badać tekstów internetowych bez rzetelnie przygotowanego korpusu tekstów.

Cześć rozprawy *Zjawiska związane z realizacją aktu komunikacyjnego* skłania mnie do dyskusji. Autorka wybrała akty mowy: powitania, pożegnania i podziękowania. Próbowała odpowiedzieć na pytania dotyczące realizacji form szablonowych, miejsca w wątku, gdzie te akty pojawiają się oraz w przypadku braku leksemu, ustalenia zasad inicjowania kontaktu. Założenia są poprawne. Nie mam uwag do analizy form powitania. Zabrakło mi jednak refleksji, że semantycznie leksemy *proszę*, *dziękuję* nie zawsze oznaczają akt mowy związany z prośbą czy podziękowaniem. W analizowanych tekstach często jest to tylko formuła grzecznościowa, a tak naprawdę chodzi też o inny akt komunikacji. Ciekawe są kolokacje prawo- i lewostronne ustalone za pomocą analizy statystycznej. Jednocześnie mamy tu do czynienia z łańcuchem aktów mowy, np. *proszę o radę, opinię odpowiedź...*

Rozdział związany ze strukturą dialogu jest tylko wprowadzeniem. Oczywiście, autorka nie mogła zanalizować „wszystkiego”, szanuję jej wybór i zakres wybranych problemów, ale dystrybucja słów kluczowych w wątku wymaga poszerzenia i uzupełnienia. Na uwagę zasługują też niekończące się wątki trwające nawet 9 lat. Analizując *Forumowisko pl* zauważyłam, że niektórzy wpisy dotyczą tylko podtrzymania kontaktu. Autorka pisze o fatyczności (s.222) dość skrótowo. Temat jest ciekawy i wymaga poszerzenia.

Nie do końca przekonują mnie uwagi dotyczące tego, gdzie należy umieścić język internetowy. Czy to jest język (za)pisany, elektroniczny..... wtórnie oralny? Nie satysfakcjonuje mnie część 7. *Wypowiedź na forum internetowym a środki przekazu bezpośredniego*. Omówienie leksyki wykorzystywanej na forach internetowych ogranicza się do przedstawienia listy frekwencyjnej i odwołania do wyników badań innych badaczy. Ta część pracy jest słabsza, w porównaniu z bardzo dobrze zanalizowanym poziomem grafii.

Przestawiona analiza ilościowa i jakościowa zaproponowana przez mgr K. Gądek-

Kownacką jest ciekawa i twórcza. Z jednej strony, powstała jako efekt rzetelnych badań wypowiedzi internetowych opartych na samodzielnie przygotowanym korpusie, z drugiej, autorka bazuje na dobrej lekturze naukowej, przedstawiając propozycję własną, zapraszającą do dyskusji. Prezentowana analiza jest propozycją nową, popartą rzetelnymi badaniami i rewidującą wiele wcześniejszych ustaleń zamieszczonych w artykułach naukowych. Rekomenduję pracę do druku, po skróceniu i wprowadzeniu poprawek. Autorka określiła jednocześnie obszary nie do końca zbadane, pozostawia więc pole do nowych badań i przemyśleń.

Ocena formalnej strony pracy

Oceniana praca napisana jest sprawnie pod względem językowym i stylistycznym. Zdarzają się usterki stylistyczne i interpunkcyjne.. Strona redakcyjna nie budzi zastrzeżeń. Bibliografia jest starannie opracowana (opis bibliograficzny).

Konkluzja

Od rozprawy o charakterze naukowym wymaga się przede wszystkim zdyscyplinowanej konsekwencji, przejrzystości i jednolitości metodologicznej oraz wyraźnie określonych, precyzyjnie sprawdzalnych pod względem naukowym wyników poznawczych. Wymaga się również znajomości literatury i umiejętności, w mniejszym lub większym stopniu dyskusji naukowej. Wszystkie te wymagania udało się spełnić z pełnym powodzeniem. Praca ma charakter monografii i wnosi dużo nowego do badań nad wypowiedziami internetowymi. Ważne jest również wykorzystanie interdyscyplinarnych teorii badawczych. Praca uzupełnia badania w zakresie analizy tekstów w Internecie. Przedstawia ciekawą propozycję, popartą rzetelną analizą ilościową i jakościową.

Pracę doktorską mgr G. Gądek-Kownackiej należy sytuować w kręgu nowych opracowań trudnej problematyki związanej z tekstami internetowymi. Rozprawa ma charakter naukowy. Zastosowana metodologia, krytyczne podejście do badań i własne propozycje pozwalają wpisać rozprawę w ciąg prac badawczych nad specyfiką nowych mediów. Po stronie zasług trzeba zapisać autorce bardzo dobre przygotowanie korpusu wypowiedzi internetowych, dobrą analizę na poziomie grafii, skrupulatność i precyzję w omówieniu literatury polskiej i obcej.

Biorąc pod uwagę wszystkie aspekty ocenianej rozprawy doktorskiej mgr Kamili Gądek-Kownackiej pt. *Analiza lingwistyczna wypowiedzi na forach internetowych* uznaję, że odpowiada warunkom określonym przez USTAWĘ O TYTULE NAUKOWYM I STOPNIACH NAUKOWYCH i wnoszę o dopuszczenie doktorantki do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

M. Zydek - Bechman

Katowice, 5.11.2014